

Writing/ Ann Raimes. - Cambridge University Press, 1998. 6. Lynn Q. Troyka/ Handbook for Writers// Lynn Q. - Troyka Simon&Schuster, 1987. 7. M.McCarthy, F. O'Dell /Academic Writing in Use // M.McCarthy, F. O'Dell -Cambridge University Press, 2009.

Н.В. Лутай

ОБУЧЕНИЕ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ В КОНТЕКСТЕ УНИВЕРСИТЕТСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ: НАПИСАНИЕ НАУЧНЫХ ОТЧЕТОВ

В статье приводится структура составления различных видов научных отчетов на английском языке, а также рассматриваются их композиционные и стилистические особенности.

Н.В. Лутай

ВЧЕННЯ ІНШОМОВНОЇ ПИСЬМОВОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ: НАПИСАННЯ НАУКОВИХ ЗВІТІВ

У статті наводиться структура складання різних видів наукових звітів англійською мовою, а також розглядаються їх композиційні і стилістичні особливості.

N. Lutay

TEACHING OF FOREIGN WRITING SPEECH IS IN CONTEXT OF UNIVERSITY EDUCATION: WRITING OF SCIENTIFIC REPORTS

The article presents the structure of different types of scientific reports in English, as well as their compositional and stylistic features.

Стаття надійшла до редакції 14.03.2012

УДК 378: 37.032 + 361.344

Євстратов В.О.,

Харків, Україна

**ПРО ФУНКЦІОНАЛЬНУ НЕПИСЬМЕННІСТЬ СТУДЕНТІВ
ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Одна з найшкідливіших традицій, яка все ще продовжує жити у вузах, – *стереотип поелементного мислення*. Цей стереотип полягає в тому, що викладач (і навіть кафедра в цілому) вважає тільки “свою” дисципліну головною, не звертаючи уваги на її місце в системі підготовки інженера даної спеціаль-

ності. А так не має бути, бо треба дбати про колективну працю на кінцевий результат – виховання та підготовку інженера XXI століття. **Через стереотип поелементного мислення наші вихованці не сприймають різні науки як різні мови опису всесвіту в усьому його розмаїтті.**

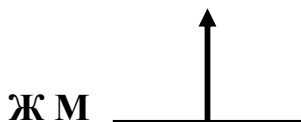

Рис. 1.

На рис. 1 показано, що сприйняття життя (**Ж**) сучасним студентом та його модельні уявлення про життя (**М**), які він одержує з різних джерел через освіту, розмежовані високим парканом. Тому й сталося так, що життя учень сприймає окремо від математики, фізики та інших наук, які здатні точно та з великою користю моделювати різноманітні життєві ситуації. Найбільше зло, яке сьогодні дуже заважає нам готувати фахівців високого гатунку – це невміння наших учнів читати різними мовами і транслювати з однієї мови на іншу, визначаючи смисл. В термінах ЮНЕСКО це визначається як **функціональна неписьменність**.

В Європі функціональна неписьменність стає все більш поширеною. Наприклад, в Німеччині не тільки мігранти погано володіють мовою, багато хто з корінних німців не в змозі передати своїми словами щойно прочитаний уривок тексту.

Та чи є це лихо у нас? Так, є! Я досить переконливо можу довести, що й наші студенти в певній мірі функціонально неписьменні. Це спричиняється двома чинниками: сумною спадщиною шкільної освіти, а також синдромом поелементного мислення наших викладачів.

На старших курсах я викладаю спецдисципліни (“Теорія пластичної деформації”, “Математичне моделювання та оптимізація” тощо), але на першому курсі викладаю “Вступ до спеціальності”. Кожного року, прийнявши нове поповнення, тестую першокурсників.

Читаю перші 10 рядків Енеїди І.Котляревського. Запитую, про що йде мова. Отримую відповіді: “Еней був парубок моторний”, “Греки спалили Трою”, “Еней п’ятами з Трої накивав”. Коротко викласти зміст своїми словами мало хто здатний. Читаю перший абзац оповідання “Каштанка” А.П.Чехова. Прошу трьома словами передати зміст уривка. За останні 10 років лише тричі чув у відповідь: “Собака шукав хазяїна”. Читаю уривок із роману Олеса Гончара “Собор”. Прошу записати в зошит ключові слова, які, на погляд студентів, несуть основне смислове навантаження. Після читання порівнюємо: хто скільки та які саме слова записав. Ви гадаєте є якась відповідність? Помиляєтесь: в кожному зошиті майже зовсім інші слова, що свідчить про суттєво різне сприйняття смислу уривка. *Це сумна шкільна спадщина.*

Студентка розраховує маховик кривошипного преса. Отримує його діаметр 2,4 м. А сам прес має висоту усього 1,6 м. Проте, без будь-якого сумніву вона запише цей результат до пояснювальної записки. А коли з'ясується, що через грубу помилку на самому початку розрахунків треба заново перерахувати увесь курсовий проект – починаються сльози.

Студент складає залік з теорії пластичної деформації і буде поле швидкостей. Для цього треба скласти вектори радіальної та осьової швидкості $\vec{U}_r = 3,18$ м/с та $\vec{U}_z = 5,37$ м/с. Отримує $\vec{U} = \vec{U}_r + \vec{U}_z = 27,359452$ м/с. На моє запитання про похибку розрахунків відповідає: “Я розрахував $\vec{U}$ на калькуляторі з точністю аж до 8-го знака”. Оцінити результат критично він не може, бо властивості трикутника (третя сторона не може бути більшою за суму перших двох) для нього за високим парканом, що розділяє математику та ТПД.

Аж ось зовсім анекдотичний випадок. Студент розраховує кількість витків індуктора для швидкісного нагрівання сталеві заготовки. Після підрахунків отримує $N = 7,36 \cdot 10^{-13}$ витків! Цей результат спокійно запише до пояснювальної записки й сподівається отримати залік. Його абсолютно не стурбував множник 10^{-13} !! *Це наслідки нашого формалізованого і невимогливого підходу до результатів обчислень.*

Ще гіршими виявляються результати читання графічних текстів. Треба зазначити, що графічні тексти погано читають навіть хороші й старанні студенти (і, на превеликий жаль, також старшокурсники!). В тестах я даю одну з найпростіших задач: знайти третю проекцію, якщо дані фронтальна та горизонтальна проекції (рис. 2). Досі ще жодного разу не отримував відповіді, яка представлена на рис. 3. Тут показано, що рішення можна шукати на множині ліній (чотири вертикальних лінії) та множині поверхонь (дві горизонтальні прямокутні площинки, які в кутках з'єднуються з чотирма вертикальними лініями). Рішення можна також шукати на множині тіл (рис. 4, *a* та *b*), а також поверхонь (плоских – рис. 4, *в*) або опуклих (рис. 4, *г*). *Студенти абсолютно безпорадні, бо школа не дає ніяких знань з креслення!*

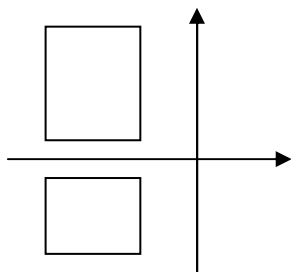

Рис. 2.

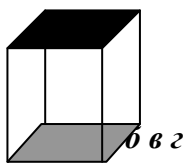

Рис. 3.

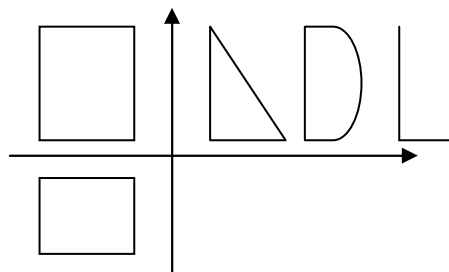
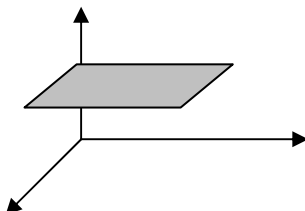

Рис. 4.

А ще треба згадати приклад, який досить яскраво ілюструє наявність високих міждисциплінарних парканів (як на рис. 1). Він показує, що переклад математичних текстів на графічну мову – це взагалі справа майже нереальна.

z
 H

Ox
 y

Я задаю запитання: який зв'язок існує між рисунком 5 та виразом $Ax + By + Cz + D = 0$? (*)

Досить часто отримую відповідь: “Вираз (*) – це рівняння площини загального положення, а на рис. 5 показано площину, яка паралельна площині xOy ”.

І лише в окремих випадках студент відповідає: “Вираз (*) – це функція, яка у тривимірному просторі x, y, z описує площину загального положення. Якщо прийняти $A = B = 0, C = 1, a D = -H$, то отримаємо горизонтальну площину, яка показана на рис. 5”. Так само майже нереальним видається переклад графічних текстів на математичну мову.

Наведені приклади – це не тільки мій досвід. Такі “знання” демонструють і деякі студенти інших факультетів. Тому я можу прийняти їх як типові і стверджувати, що наші учні далеко не завжди усвідомлюють суть того, що вони бачать у житті та читають у книжках.

Щоб наші студенти стали високопрофесійними інженерами, треба, щоб вони сприймали життя через різноманітні моделі, які його описують різноманітними мовами. Сьогоднішній інженер-професіонал зобов'язаний володіти, як мінімум, сімома мовами. Це можна представити у вигляді схеми, що наведена на рис. 6.

1. українською
  2. російською
  3. англійською (німець-
- ЖИТТЯ МОДЕЛІ ЖИТТЯ, кою, французькою...)**
- що представлені 4. графічною
  - різними мовами : 5. математичною
  6. хімічною
  7. алгоритмічною

Рис. 6.

Тут згадано лише сім із багатьох мов, якими сьо-годні послуговується людство у своїй діяльності.

Українську, російську, англійську, німецьку та інші мови прийнято називати *вербальними*. В історії людства вербальна мова була першою, за допомогою якої започатковане спілкування та узгодження спільних рішень для виживання. Далі з'явилися графічна, математична та хімічна мови. Здобутком ХХ століття стала мова алгоритмічна. Ці мови – той мінімум, який повинен опанувати сучасний інженер. А ще ж є багато інших мов: музична, танцю, жестів, малярства, поетична, піктографічна тощо. Ці надбання людства також бажано опанувати, якщо інженер хоче стати представником сучасної еліти. На жаль, останні мови не запитані навчальними планами та програмами в технічних навчальних закладах. Студент може опанувати їх лише в окремих випадках – переважно в гуртках самодіяльності. Тому далі торкатимусь лише сімох мов, які позначені на рис. 6.

В курсі “Вступ до спеціальності” даю студентам таке завдання: проаналізувати речення. Над кожним словом цього речення написати, яка це частина мови, а під кожним словом – який член речення. А речення дещо незвичне:

ЗЮМО СЯПАЛА КАЛУША ПО НАПУШЦІ Й УВАЗІЛА КУЗЯВУ БУТЯВКУ.

Спочатку повне неприйняття та нерозуміння. Гучні запитання: “А що це за абракадабра? А якою мовою написане це речення?” Але поволі пристрасті вщухають, починається жваве обговорення, а тоді й усвідомлення. Коли ж я запитую, про що йде мова в цьому реченні, то усі разом безпомилково відповідають: “Про КАЛУШУ.” Далі ми з'ясовуємо, що КАЛУША якимось діяла – СЯПАЛА. Це вона робила певним чином – ЗЮМО. СЯПАЛА не де-небудь, а ПО НАПУШЦІ. Крім того, вона не тільки СЯПАЛА, але ще й УВАЗІЛА, тобто СЯПАЛА та УВАЗІЛА – це однорідні члени речення – присудки. Вона УВАЗІЛА когось або щось – БУТЯВКУ. А БУТЯВКА була КУЗЯВА. Тобто, після деякого збурення, коли діти узяли голову до рук і почали думати, вони точно визначили роль кожного слова у цьому реченні

ЗЮМО – обставина способу дії; СЯПАЛА – присудок; КАЛУША – підмет; ПО НАПУШЦІ – обставина місця; УВАЗІЛА – другий присудок; КУЗЯВУ – означення; БУТЯВКУ – прямий додаток.

Такий аналіз став можливим через те, що кожне слово має певні граматичні ознаки та займає певне місце в реченні. *Цей приклад – прекрасна ілюстрація того, що будь-яке речення іноземної мови також можна проаналізувати (навіть не знаючи смисла слів!), якщо свідомо підійти до граматичних особливостей кожного члена речення.*

Наприклад, студент має таке англійське речення

Two students are going to the University.

Чисельник *two*, положення слова в реченні та закінчення *s* свідчать про те, що *students* – це підмет, виражений іменником у множині. Інгова форма та допоміжне дієслово *are* пока-зують, що *are going* – це присудок. Прийменник *to*, а також артикль *the* свідчать про те, що *University* – це обставина місця, яка виражена іменником. Читке уявлення про структуру речення, а також про значення кожного слова дає можливість перекласти це речення так

Двоє студентів ідуть (саме у даний момент) до університету.

Усвідомити смисл цього речення досить просто. Але як бути з усвідомленням речення про КАЛУШУ? Я неодноразово пропонував студентам зразу ж після аналізу речення записати його зміст. І завжди отримував безліч різноманітних відповідей. Тоді я запитував: “Чому ми маємо таке розмаїття перекладів?” Студенти завжди відповідали точно: “Тому що ми не визначили зміст понять, які використані у реченні про КАЛУШУ”.

Так як підводив студентів до осмислення необхідності: перед тим, як починати будь-яку розумову діяльність, треба точно визначити усі поняття.

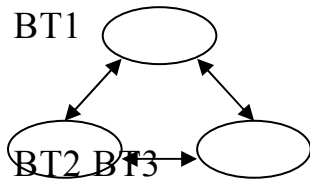
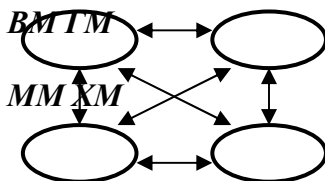

Рис. 6.

На рис. 6 показано, що студент, який прочитав будь-який вербальний текст VT1, сьогодні повинен перекласти його на інший вербальний текст VT2, а також на вербаль-ний текст VT3. Якщо цю схему конкретизувати, то можна розуміти під VT1 текст, що подано українською мовою, VT2 – текст російською мовою, VT3 – текст англійською мовою. Сьогодні таке тлумачення різних вербальних текстів досить поширене в Центральній та Східній Україні. Проте для Західної та Південної України можуть бути й інші тлумачення, наприклад: українська – польська – німецька; українська – болгарська – румунська тощо.

Саме правильний переклад з однієї мови на іншу є єдиним достовірним показником розуміння тексту. Рис. 7 показує, що студент, який прочитав будь-який текст, наприклад, вербальною мовою (**ВМ**), сьогодні повинен вміти перекласти його на іншу мову: графічну (**ГМ**), математичну (**ММ**), хімічну (**ХМ**).

Щоб стати професіоналом, студент має зробити переклад із будь-якої мови. **В чому ж полягають причини функціональної неписьменності студентів?**

Таких причин три. Перша. Загальна криза системи шкільної та вищої освіти, за якої фінансування освіти здійснюється за залишковим принципом. Через це школа не закладає фундамент когнітивного розвитку. **Друга.** Недостатня педагогічна кваліфікація викладачів, особливо молодих. **Третя.** Неузгодженість зусиль викладачів різних дисциплін, а також загальних кафедр і випускних – стереотип поелементного мислення, коли кожен працює на свою дисципліну, а не на кінцеву мету освіти.

Що ж треба зробити, щоб подолати функціональну неписьменність студентів та суттєво підвищити якість навчання?

Хоч як би мені це хотілось, але вплинути на Уряд я не здатний. Тому питання про залишковий принцип фінансування освіти обминатиму. Говоритиму лише про ті чинники, на які ми усією громадою можемо відчутно вплинути.

Без відповіді на запитання “чому це відбулося?” неможливо відповісти на питання “що ж робити?”. Тому треба визначити коріння явища.

Зараз навчання йде непродуктивно, бо спирається виключно на запам’ятовування великого об’єму знань без усвідомлення їх важливості для подальшого життя та вміння розв’язувати практичні задачі для покращання свого добробуту. Використання опорних сигналів; уміння згортати речення, осмислювати ключові слова, а тоді розгортати інформацію; закріплювати знання рішенням достатньої кількості практичних задач – це шлях до різкого скорочення часу, що необхідний для вивчення матеріалу, але, найголовніше, це усвідомлення суті програмного матеріалу та уміння його застосовувати для вирішення задач.

Будь-яка культура починається з мови. На жаль, сьогодні культура мови в занепаді. Безумовно, це провина нашого суспільства в цілому, бо саме воно перестало поважати мову. Наші державні та політичні лідери, робітники ЗМІ, викладачі у значній мірі втратили потяг до самовдосконалення. Сумно спостерігати, як іде процес поступового наближення рівня частини нашої молоді до рівня Елочки-людожерки, лексикон якої сягав аж тридцяти слів. Таке мовне убозтво страшне. Ще страшніше те, що частина молоді, начебто щойно повернулась із-за ґрат. Соромно про це казати, але навіть у навчальних закладах – осередках культури! – можна почути брутальну лайку. І що вже зовсім незрозуміло і прикро – із вуст чарівних дівчаток. Це свідчення нашої ганебної байдужості до культури мови та культури взагалі.

Я на все життя запам'ятав, як моя матуся, коли почула від мене (шестирічного!) слова, яких мене навчили студенти (ми жили поряд із гуртожитком), підвела до рукомийника і щіткою з милом стала драяти мого язика, примовляючи: “Брудні слова, ах, які брудні слова щойно вимовляв твій язик! Від них він аж почорнів. Якщо я не зможу відмити його, тобі доведеться увесь час мовчати, бо, як тільки ти розкриєш рота, всі побачать твій чорний язик і зрозуміють, що нормальної мови ти не знаєш, а послуговуєшся виключно брудними словами”. Я скиглив: “Так це ж мене навчили студенти...” А матуся додала, що саме за це мене треба ще й відшмагати, бо кожна людина має бути самостійною, думати та відповідати за свої слова.

Де ж зараз ті матусі, які б у такий спосіб на все життя зробили дітям “щеплення” проти вживання позалітературної лексики? Проте не тільки брак таких матусь викликає біль. Як добре відомо, ненормативна лексика була абсолютно не властива українській мові. Тому гострий біль викликає те, що брудні слова доводиться нерідко чути з вуст наших високих посадовців та навіть самих вихователів.

За тоталітарних часів народна культура була значною мірою втрачена. Українська мова прийшла у занепад. Відбулася страшна війна, в якій загинуло 11 млн. українців. Багатьох представників української еліти або розстріляли, або вислали до таборів. Ще більше представників української еліти перевели на відповідальну роботу за межі України. Видали закони, за якими вивчення української мови в Україні стало обов'язковим. В Харкові залишилось тільки дві (!) україномовних школи і жодного україномовного вузу чи технікуму. Русифікація сягнула такого рівня, що соціологи вигадали навіть такий термін, як “русько-язычные украинцы”, тобто українці, які визнали своєю рідною мовою російську, а зовсім не батьківську та дідівську. Українська мова у Східній Україні опинилась під загрозою винищення.

Але під загрозою опинилась також і російська мова, бо на тлі культурного зубожіння виник своєрідний гібрид російської та української мов на ім'я суржик. Західна Україна, де вплив Росії та СРСР був не таким тривалим, українську мову зберегла, хоч і наповнила її запозиченнями з польської, німецької, угорської румунської мов. Зараз ці мовні особливості Сходу та Заходу України деякі засоби масової інформації та політичні лідери намагаються використати для розпалювання ворожнечі, протиставити лівобережжя та правобережжя, розшматувати народ України. ***Свідомі викладачі повинні запобігти цьому!***

Сьогодні, хоч і дуже поступово, але почався процес відновлення культури. Конституцією України українська мова визнана державною. Знайшла підтримку ініціатива українського патріота Петра Яцика, який започаткував проведення в школах України конкурс знавців української мови. *Гадаю, що було б дуже своєчасно розширити цей конкурс і проводити його також у вищих навчальних закладах, особливо технічного профілю.*

Культура будь-якого суспільства визначається кількістю мов, якою володіють його члени. Древні казали: “Людина стільки разів людина, скільки мов вона знає”. Тому мені абсолютно незрозуміло, як можна було допустити, щоб на державному рівні дискримінувалась одна з найвиразніших та найзрозуміліших мов світу – графічна мова. Я хотів би побачити чиновника, який благословив вилучення з навчальних програм середньої школи такого предмета, як КРЕСЛЕННЯ. Я хотів би задати йому запитання: “Як мислиться освіта у технічних навчальних закладах, де графічна мова є основою всього навчання?”

Зараз на усіх рівнях ми докладаємо величезних зусиль, щоб подолати цю недугу, але багато разів пересвідчувались у тому, що *несвоєчасне вивчення графічної мови дуже ускладнює процес навчання*, знижує його якість і не дозволяє усім студентам опанувати одну з найважливіших дисциплін технічних вузів – САПР (системи автоматизованого проектування). Тому від імені багатьох завідувачів спеціальних кафедр я прошу Оргкомітет цієї конференції записати у своєму рішенні нагальну ВИМОГУ до Міносвіти: *повернутись до нормальних навчальних планів середньої школи і відновити вивчення графічної мови – креслення*.

Сьогодні ми не можемо навіть уявити, що саме вимагатиме життя від наших вихованців по закінченні ними освіти. ***Тому спеціаліста треба не навчати, а надати йому самому можливість навчатися.*** Але саме задля цього треба змінити принципи навчання: студент має перейти від пасивного запам'ятовування певної купи матеріалу до вміння самостійно здобувати нові знання і, що є ключовим у навчанні, формувати власний круг знань особистості та застосовувати ці знання у своїй практичній діяльності. Тому треба докорінно змінити оцінки результатів навчання та ставлення студента до роботи на протязі семестру, стимулювати систематичне навчання, в тому числі й способами проведення екзаменів.

Один з найістотніших недоліків діючої системи оцінки результатів навчання – відсутність системи як такої: на різних етапах навчання й у різних дисциплінах контролюються переважно відповідність обсягу інформації, яку студент утримує у своїй пам'яті на день іспиту (а після іспиту майже повністю забуває!), та обсягу, який передбачений навчальною програмою. ***Поза увагою залишаються два таких важливих аспекти, як когнітивний та професійний розвиток.***

Сучасна система оцінки та діагностики якості підготовки фахівця, на нашу думку, має включати розгляд трьох основних характеристик: 1) когнітивного розвитку (здатність та уміння випускника навчатись), 2) професійного розвитку (володіння технікою й культурою професійної діяльності, орієнтація у перспективах розвитку своєї професії), 3) спеціальної підготовки (уміння приймати рішення та діяти в конкретних виробничих ситуаціях).

Щоб така система ефективно функціонувала, необхідне виконання трьох умов: 1) ре-зультати діагностики мають визначати спрямованість і зміст освіти, впливати на перспективи професійної діяльності; 2) система має надавати можливість самодіагностики, навчального і професійного самовизначення; 3) систему треба підтримувати та стимулювати.

Для впровадження такої системи необхідна велика кількість різноманітних тестів (по кожній дисципліні і по деяких групах дисциплін), комплексні контрольні завдання, комп'ютерні класи, а також солідне методичне забезпечення для самостійної роботи студентів. Особливо потрібні тримовні (як мінімум!) тлумачні технічні словники. На жаль, до цього державні мужі додумались ніяк не в змозі. Ті словники, які зараз випускаються, робляться без системи і переважно на ентузіазмі вчених-мовознавців, а не їх альянсі з викладачами технічних дисциплін.

Які ж конкретні кроки треба зробити, щоб подолати функціональну неписьменність студентів?

1. Треба подолати високі міждисциплінарні паркани, тобто позбутись стереотипу поелементного мислення та почати командну роботу на кінцевий результат. Це можна зробити, створивши на випускних кафедрах ***навчально-методичні об'єднання спеціальності***. Саме з їх допомогою можливо запровадити сучасні технології освіти, зокрема, ***педагогічне проектування та резонансне виховання*** [1].

2. Украй необхідно забезпечити постійне підвищення професійної компетенції викладачів. Для цього в рамках кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами для усіх молодих викладачів проводити педагогічне навчання (залучаючи до цього не тільки викладачів кафедри, але також і провідних професорів спеціальних кафедр НТУ “ХПІ”, провідних професорів-педагогів Харкова, Києва, США, Франції, Німеччини). Заключний етап навчання молодих викладачів має включати написання випускної роботи та отримання сертифіката ПЕДАГОГА.

3. Спочатку було слово. Тому навіть у технічному вузі треба дбати про усвідомлення кожного поняття та вміння перекласти будь-яке слово з однієї мови на іншу. Для цього з першого ж дня навчання треба обов'язково запровадити ведення студентами “Особистого тримовного тлумачного словника”. Контролювати цю справу повинні усі викладачі. Треба скласти державний план видання багатомовних (хоч би тримовних!) словників та передбачити для їх видання бюджетні гроші.

4. Необхідно допомогти студенту навчитися вчитися, тобто самостійно здобувати освіту. Для цього треба видати достатню кількість підручників та навчально-методичної літератури, а також розробити необхідну кількість тестів, щоб кожен учень міг скористатись ними для діагностики рівня своєї освіти.

5. Нарешті, треба усією громадою виховувати і ректорат, і Міносвіти, і Уряд, аби вони усвідомили дуже просту істину: у світі немає нічого більш важливого та рентабельного за освіту. Тому в освіту треба вкладати гроші, які досить швидко дадуть значний прибуток.

Список літератури: 1. Євстратов В.О. Формування еліти в рамках навчально-методичного об'єднання спеціальності // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Зб. наук. праць / За ред. Л.Л.Товажнянського та О.Г.Романовського. – Вип. 1 (5). – Харків: НТУ “ХПІ”, 2003. – 636 с.

Bibliography (transliterated): : 1. Evstratov V.O. Formuvannja eliti v ramkah navchal'no-metodichnogo ob'ednannja special'nosti // Problemi ta perspektivi formuvannja nacional'noї gumanitarno-tehnicnoї eliti: Zb. nauk. prac' / Za red. L.L.Tovazhnjans'kogo ta O.G.Romanovs'kogo. – Vip. 1 (5). – Harkiv: NTU “HPI”, 2003. – 636 s.

В.О.Євстратов

ПРО ФУНКЦИОНАЛЬНУ НЕПИСЬМЕННІСТЬ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Одна з найшкідливіших традицій, яка все ще продовжує жити у вузах, – стереотип поелементного мислення. Цей стереотип полягає в тому, що викладач (і навіть кафедра в цілому) вважає тільки “свою” дисципліну головною, не звертаючи уваги на її місце в системі підготовки інженера даної спеціальності. А так не має бути, бо треба дбати про колективну працю на кінцевий результат – виховання та підготовку інженера ХХІ століття.

В.О.Евстратов

О ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗГРАМОТНОСТИ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Одна из самых вредных традиций, которая все еще продолжает жить в вузах, - стереотип поэлементного мышления. Этот стереотип состоит в том, что преподаватель (и даже кафедра в целом) считает только "свою" дисциплину главной, не обращая внимания на ее место в системе подготовки инженера данной специальности. А так не должно быть, потому что надо заботиться о коллективной работе на конечный результат - воспитание и подготовку инженера ХХІ века.

V.Evstratov

ON FUNCTIONAL ILLITERACY STUDENTS TECHNICAL SCHOOLS

One of the most harmful traditions, which still continues to live in the higher educational institutions, - the stereotype of an element-centric thinking. This

stereotype consists in the fact that the teacher (and even the department as a whole) considers only the "own" the discipline of the main, not paying attention to her place in the system of training of the engineer of this specialty. And it should not be, because you have to take care of the collective work on the final result - the education and training of the engineer of the 21ST century.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2012

УДК 378: 37.032+316.46

*Устименко С.Є., Комарова В.В.
м. Харків, Україна*

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З КІНЕСИЧНО-СОМАТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ

Фразеологія як мовне явище привертає увагу мовознавців світу з середини ХІХ століття. Яскравими репрезентантами національно-мовної картини світу є одиниці, що творяться способом вторинної номінації, зокрема фразеологічні одиниці – стійкі сполучення слів з повністю або частково переосмисленим значенням, які відтворюються у готовому вигляді та виконують експресивно-номінативну функцію [1].

Мета дослідження полягає у аналізі фразеологічних одиниць англійської мови з кінесично-соматичним компонентом як частини соматичного коду культури та дослідження особливостей їх функціонування у текстах сучасних засобів масової інформації (зокрема, газетах).

Об'єктом дослідження роботи є фразеологічні одиниці англійської мови з кінесично-соматичним компонентом (далі - КСФО).

Ми досліджуємо КСФО, тобто ті, у структурі яких одним із компонентів виступає назва органу тіла людини, який бере участь у відповідній дії, що відбувається в процесі жестикуляції, та в основі яких лежить метафоричне переосмислення значення.

Предмет дослідження **становлять** структурно-семантичні та функціональні особливості КСФО англійської мови та вивчення особливостей їх актуалізації у публіцистичному жанрі.

У роботі досліджувались фразеологічні одиниці зі структурою словосполучення (зокрема, дієслівні), тому що вони називають ті дії та процеси, джерелом яких є людина та їм притаманне узагальнене значення процесуальності.